

Οι εγκλίσεις του ρήματος

Οι διάφορες μορφές που παίρνει το ρήμα για να εκφράσει τη διάθεση ή τη γνώμη αυτού που μιλάει (ομιλητή) ονομάζονται **εγκλίσεις**.

Οι εγκλίσεις είναι πέντε:

- **οριστική** (πραγματική/βέβαιη)
- **υποτακτική** (επιθυμητή/αβέβαιη)
- **προστακτική** (απαιτούμε να γίνει)
- **απαρέμφατο**
- **μετοχή**



Πρόσεξε το ρήμα **δένω** στις παρακάτω προτάσεις.

1. **Δένω** τα κορδόνια των παπουτσιών μου. ➔ **οριστική** (πραγματικό/βέβαιο)
2. Πρέπει **να δέσω** τα κορδόνια των παπουτσιών μου. ➔ **υποτακτική** (επιθυμητό/αβέβαιο)
3. **Δένε** τα κορδόνια των παπουτσιών σου. ➔ **προστακτική** (απαιτούμε να γίνει)
4. Έχω **δέσει** τα κορδόνια των παπουτσιών μου. ➔ **απαρέμφατο**
5. **α) Δένοντας** τα κορδόνια των παπουτσιών μου βρήκα ένα ευρώ. ➔ **μετοχή**
β) Τα κορδόνια των παπουτσιών μου είναι **δεμένα**. ➔ **μετοχή**

Οι εγκλίσεις χωρίζονται σε:

προσωπικές

(οριστική, υποτακτική, προστακτική)

ονομάζονται προσωπικές εγκλίσεις, γιατί έχουν ξεχωριστούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα κάθε αριθμού, π.χ. τρέχω, τρέχεις, τρέχει...

Απρόσωπες

(απαρέμφατο, μετοχή)

ονομάζονται απρόσωπες εγκλίσεις γιατί δεν έχουν ξεχωριστούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα κάθε αριθμού, π.χ. δένοντας, αγαπημένος.



Οριστική:

- παρουσιάζει μια πράξη ως **πραγματική** και **βέβαιη**.
- Έχει **όλους τους χρόνους**.
- Παίρνει **άρνηση** **δεν**.
Το μάθημα τελείωσε.
Το μάθημα τελειώνει σε λίγο.
Δεν τελείωσε το μάθημα.

Υποτακτική:

- φανερώνει κάτι που **επιθυμούμε** ή **περιμένουμε** να γίνει.
- Έχει: **Εξακολουθητική** (Ενεστώτα)*:
να γράφω - να γράφομαι
- **Συνοπτική** (Αορίστου):
να γράψω - να γραφτώ
- **Συντελεσμένη Παρακείμενου**:
να έχω γράψει - να έχω γραφτεί
- Παίρνει **άρνηση μη(ν)** και **δε(ν)**.
- Σχηματίζεται βάζοντας **μπροστά από το ρήμα** ένα από τα μόρια **ας, να** ή κάποιον από τους συνδέσμους **για να, όταν, πριν, άμα** ή το αρνητικό μόριο **μη(ν)**.
Οι μαθητές **ας** μαζευτούν στην αυλή.
Αν βρω λίγο χρόνο, θα ζωγραφίσω.
Αν δεν έχει συκοινωνία, να μην ξεκινήσει να έρθει.

Μετοχή:

- A.** Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τη **ενεργητική μετοχή** που είναι στην ενεργητική φωνή, σε χρόνο **ενεστώτα** και είναι **άκλιτη**.
Σχηματίζεται προσθέτοντας στο θέμα του ρήματος την κατάληξη **-οντας** (αν δεν τονίζεται) και **-ώντα ς** (αν τονίζεται).
Πιστεύοντας πιο πολύ στον εαυτό σου, θα τα καταφέρεις. (πιστεύω -> πιστεύοντας)
Κοιτώντας το δέντρο, χάνεις το δάσος. (κοιτώ -> κοιτώντας)
- B.** Στη δεύτερη κατηγορία έχουμε τις **παθητικές μετοχές** που είναι στην παθητική φωνή, σε χρόνο **παρακείμενο** και είναι τύποι που **κλίνονται όπως τα επίθετα**.
- Η παθητική μετοχή σχηματίζεται προσθέτοντας στο θέμα του ρήματος του ενεστώτα ή του αορίστου τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο**.
 - Οι **ενδιαφερόμενοι** να προσκομίσουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά στην γραμματεία. (ενδιαφέρομαι -> ενδιαφερόμενος)
 - Το **πληγωμένο** ζώο βογκούσε από τον πόνο. (πληγώνω -> πληγωμένος).

Προστακτική:

- φανερώνει **προσταγή, επιθυμία, ευχή**.
- Σχηματίζεται μόνο στο **2ο πρόσωπο** ενικού και πληθυντικού (εσύ - εσείς)
- Έχει: - **Εξακολουθητική** (Ενεστώτα):
γράφε, γράφετε - (γράφου), γράφετε
- **Συνοπτική** (Αορίστου):
γράψε, γράψτε - γράψου, γραφτείτε
- Παρακείμενου (σπάνια):
έχε γραμμένο, έχετε γραμμένο
- **Δεν έχει άρνηση ****. Σε περίπτωση που θέλουμε να «προσάξουμε», να ζητήσουμε από κάποιον να μην κάνει κάτι (να δηλώσουμε αρνητικό νόημα), την **προστακτική αντικαθιστά η υποτακτική (με άρνηση μη[ν])**.
- Ανοίξτε τα παράθυρα. **προσταγή**
- Σύρε, παιδί μου, στο καλό. **Ευχή**
- Μη φωνάζετε έτσι. **Απαγόρευση - (Υποτακτική)**

Απαρέμφατο:

- Είναι **άκλιτος** ρηματικός τύπος που μας χρησιμεύει στο να **σχηματίζουμε τους συντελεσμένους χρόνους** των ρημάτων.
Παρακείμενος: έχω **βάψει** - έχω **βαφτεί**
Υπερσυντέλικος: είχα **βάψει** - είχα **βαφτεί**
Συντελεσμένος μέλλοντας: θα έχω **βάψει**
- θα έχω **βαφτεί**

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: * Στο νέο βιβλίο Γραμματικής της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού η **υποτακτική** (και η **Προστακτική**) θεωρούνται **άχρονες** εγκλίσεις, σε αντίθεση με τις παλιότερες γραμματικές π.χ Τριανταφυλλίδη. Έτσι η Υποτακτική Ενεστώτα αναφέρεται ως εξακολουθητική, του Αορίστου ως Συνοπτική και του Παρακειμένου ως Συντελεσμένη.

****έχει η προστακτική άρνηση ή όχι;**
Στην πρόσφατη γραμματική του Γυμνασίου και του Δημοτικού δε γίνεται ξεκάθαρη αναφορά. Στο παλιό συντακτικό του Γυμνασίου δηλώνεται ότι η προστακτική χρησιμοποιείται και αποφατικά. Στη «Νεοελληνική ΣύNTAXIS» του Τζάρτζανου, δηλώνεται ότι η προστακτική χρησιμοποιείται μόνο καταφατικά και οι περιπτώσεις με την άρνηση (π.χ. μη γελάτε) είναι υποτακτική.
Στη γραμματική των Holton, Mackridge, Φιλιππάκη, εκδ. Πατάκη, σελ. 207, αναφέρεται ξεκάθαρα ότι η προστακτική δεν έχει άρνηση. ΠΗΓΗ: ipap

Ασκήσεις στις εγκλίσεις

Να γράψεις σε ποια έγκλιση βρίσκονται τα υπογραμμισμένα ρήματα

- Φέρε μου ένα ποτήρι νερό, σε παρακαλώ (_____)
- Να γυρίσεις νωρίς το βράδυ (_____)
- Οι δάσκαλοι του σχολείου απεργούν σήμερα (_____)
- Να προσέχεις στο δρόμο (_____)
- Μην φύγεις χωρίς να μου το πεις (_____) (_____)
- Οι γονείς μου δουλεύουν πολλές ώρες (_____)
- Όταν τελειώσω θα διαβάσω (_____) (_____)
- Άνοιξε την πόρτα (_____)
- Σήκω όρθιος και φέρε μου τα βιβλία (_____) (_____)
- Περάστε προσεκτικά το δρόμο γιατί προκαλούνται πολλά ατυχήματα (_____) (_____)
- Ας εξεταστεί τώρα ο ασθενής (_____)
- Σε δέκα λεπτά αρχίζει η παράσταση (_____)
- Κοίταζε που πατάς! (_____) (_____)
- Όταν χιονίσει, θα πάμε για σκι (_____) (_____)
- Πρόσεχε όταν οδηγείς (_____) (_____)

Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις μεταφέροντας τα ρήματα πρώτα σε Συνοπτική Υποτακτική και μετά στην Συνοπτική Προστακτική, στο β' πρόσωπο Ενικού και Πληθυντικού.

Πλένω τα χέρια μου.

(Υ) Να πλύνεις τα χέρια σου.

(Υ) Να πλύνετε τα χέρια σας.

(Π) Πλύνε τα χέρια σου

(Π) Πλύντε τα χέρια σας.

Κοιμάμαι νωρίς.

(Υ) _____

(Υ) _____

(Π) _____

(Π) _____

Κατεβαίνω με προσοχή τις σκάλες.

(Υ) _____

(Υ) _____

(Π) _____

(Π) _____

Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις μεταφέροντας τα ρήματα πρώτα σε Εξακολουθητική Υποτακτική και μετά στην Εξακολουθητική Προστακτική, στο β' πρόσωπο Ενικού και Πληθυντικού.

Μιλάω με σεβασμό.

(Υ) Να μιλάς με σεβασμό.

(Υ) Να μιλάτε με σεβασμό.

(Π) Μίλα με σεβασμό.

(Π) Μιλάτε με σεβασμό.

Ντύνομαι όμορφα.

(Υ) _____

(Υ) _____

(Π) _____

(Π) _____

Προσέχω στο δρόμο.

(Υ) _____

(Υ) _____

(Π) _____

(Π) _____